

MANAMUKI

Mike Resnick

HUGO 1991

"Manamouki" by Mike Resnick,
copyright © 1990, by Mike Resnick,
used by permission of the author

—
Prieð daugelá ampiø pirmojo Kikuji protëvio Gikuji vaikai ásikûrë ðventojo Kirinijagos kalno, dabar vadinamo Kenijos Kalnu, papëdëje.

Jo ðlaituose veisësi daugybë gyvaëiø, taëiau Gikuji vaikams bei vaikaiëiams jos pasirodë bjaurios, ir jie netrukus pastarásias iðnaikino. Gyva liko tik viena.

Vienà dienà toji gyvatë atðliaupë á jø kaimà ir, nutvërusi maþytà vaikelà, surijo já. Gikuji vaikai kreipësi á savo gydytojà ir kerëtojà - mundumugu - praðydami paðalinti grësmæ.

Mundumugu iðmetë magiðkuosius kauliukus, paaukojo opkà ir galiausiai paruoðë nuodus gyvatei sunaikinti. Jis perskrodë pilvà dar vienai opkai, jos viduriuose paslëpë nuodus ir viskà paliko po medþiu. Jau kità dienà gyvatë, prarijusi radinà, nugaiðo.

- Dabar, - tarë mundumugu, - sukapokite gyvatæ á ðimtà gabalëliø ir iðmëtykite juos ant ðventojo kalno, idant joks demonas nebegalëtø jos atgaivinti.

Gikuji vaikai viskà padarë, kaip buvo liepta, ir iðbarstë gyvatës gabalus Kirinijagos ðlaituose. Taëiau naktà tie gabalai atgijo ir virto gyvatëmis, tad netrukus visi kikuji iðsigandæ nebedræso perþengti savo boma slenksëiø.

Mundumugu pakilo á kalnà ir, pasiekæs jo virðukalnæ, kreipësi á Ngai.

- Mus upplûdo gyvatës, - tarë jis. - Jeigu tu nesunaikinsi jø, Kikuji tauta tikrai þus.

- Að sukûriau gyvatæ, o taip pat Kikuji bei visa kita, - atsakë Ngai, sëdëdamas savajame auksiniame soste Kirinijagos virðûnëje. - Tai, kà að sukûriau: ar tai bûtø þmogus, ar gyvatë, medis ar netgi mintis - man nėra ðlykdûtis. Ðà kartà að jus iðgelbësiu, nes esate jauni ir nepatyræ, taëiau nevalia pamirði, jog negalima naikinti vien to, kas atrodo ðlykdøtu. Jei bandysite ðità sunaikinti, susilauksite ðimtàkart didesnës nelaimës.

Ðtai kodël Kikuji þmonës nusprendë dirbti þemæ, o ne medþioti dþiungliø þvëris, kaip Vakamba gentis ar kariauti su kaimynais kaip Masajai - nenorëjo, kad juos nusiaubtø, kà jie tarësi jau sunaikinæ. Ðià tiesà savo tautai skiepijo kiekvienas mundumugu, net ir po to, kai iðvykæ ið Kenijos, mes persikëlëme á naujai sukurtà Kirinijagos pasaulà.

Per visà mûsø genties istorijà tik vienas mundumugu pamirðo Ngai pamokymà, tà tolimà dienà gautà ðventojo kalno virðûnëje.

Ir tas mundumugu buvau að pats.

—
Pabudæs iðvydau hienos mëðlo krûvelæ prie savo trobelës kampo. Turëjau susivokti, jog ta diena buvo prakeikta, nes tai pats blogiausias þenklas. Be to, sausas ir karðtas brizas, keldamas dulkiø kamuolius, pûtë ið vakarø, o juk visi gerieji vëjai paprastai dvelkia ið rytø.

Tà dienà turëjo atvykti mûsø pirmieji imigrantai. Jau nuo seno arðiai ginëijomës, nes nenorëjome jokiems atvykëliams leisti apsistoti Kirinijagoje. Gyvenome pagal senuosius mûsø tautos paproëius ir nepageidavome, kad kokia nors iðorinë jëga sugadintø visuomenæ, kurià buvome sukûræ. Taëiau mûsø valdþia pareiðkë, jog bet kuris kikuji, paþadëjæs paklusti mûsø ástatymams ir sumokëjæs mokesëius Eutopijos Tarybai, gali emigruoti ið Kenijos. Todël po visø ámanomø ir neámanomø vilkinimø, sutikome priimti Tomà Nkobæ su þmona.

Ið visø kandidatø Nkobë atrodë tinkamiausias. Gimæs Kenijoje, jis upaugo ðventojo kalno ðeðëlyje, o baigæs mokslus upsienyje, grãpo ir tapo didelës fermos, kurià jo ðeima ásigijo ið vieno paskutiniøjø europieëiø, valdytoju. O svarbiausia - jis buvo tiesioginis Jomo Keniatos, didþiosios Liepsnojanëios Kenijos Ieties, atvedusio mus á nepriklausomybæ, palikuonis.

Að, lydimas tik savo jaunojo padëjëjo Ndemi, iðkeliavau per sausà iðdegusià savanà link nedidelës nusileidimo aikðtelës Havene pasitikti atvykstanëiøjø. Du kartus kelià mums pastojo buivolos, o kartà Ndemi teko akmenimis nuvyti hienà, kol galiausiai

mes pasiekëme tikslà ir iðgirdome, jog transportinis Aptarnavimo Tarnybos laivas, turëjæs atskraidinti Nkobæ ir jo þmonà, dar neatvykæs. Atsisëdau akacijos pavësyje, o netrukus ir Ndemi ásitaisë ðalia.

- Jie vëluoja, - pasakë mano maþasis palydovas, ásiseteilijæs á akinanëiai mëlynà dangø. - Gal jie apskritai neatvyks.

- Atvyks, - atsakiau. - Visi þenklaì tà pranaðauja.

- Bet tai blogi þenklaì, nors galbût Nkobë yra geras þmogus.

- Pasaulyje esama daug gerø þmoniø, - iðtariau að, - ir ne visi jie ið Kirinijagos.

- Tu susirûpinæs, Koriba? - paklausë Ndemi tuo metu, kai netoliese, per sausà, traðkanëià þolæ nustypsëjo kuoduotøjø gerviø porelë.

- Man neramu, - tepasakiau.

- Kodėl?
- Kadangi aš neįmanau, kodėl jis nori eiti apsigyventi.
- O kodėl gi ne? - paklausė Ndemi, pagriebęs sausą šakelę ir nesąmoningai trupindamas ją į smulkius gabalėlius. -
Ar tai ne Utopija?

- Yra daug skirtingų nuomonių apie Utopiją, - atsakiau. - Kirinijaga priklauso Kikuji genėjai.
- O Nkobė yra kikuji, taigi jo vieta čia, - ryptingai baigė Ndemi.

- Aš svarstau.

- Kodėl?

- Kadangi jam beveik keturiasdešimt metų. Kodėl jis taip ilgai delė prieš atvykdamas čia?

- Galbūt jis neturėjo upės kaip atskirti.

Aš papurėčiau galvą.

- Jis kilęs iš labai turtingos šeimos.

- Ar jie turi daug galvijų? - paklausė Ndemi.

- Daug, - patvirtinau.

- Ir ožkų?

Linktelėjau galvą.

- Ar jis atsigabens juos su savimi?

- Ne. Jis atvyks tuščiomis rankomis, kaip mes visi. - Minutei nutilau ir susiraukiau:

- Mane čiai kas jaudina: kodėl žmogus, turintis didžiulę fermą ir daug traktorių bei samdinių, turėtų viso čito atsisakyti?

- Tu kalbi taip, tarytum jo gyvenimo būdas anoje žemėje buvo geresnis, - tarė Ndemi.

- Ne geresnis, tiesiog kitoks.

Jis trumpam nutilo.

- Koriba, kas yra traktorius?

- Mašina, kuri nudirba laukuose daugelio žmonių darbą.

- Tai iš tikro nuostabiai skamba, - nusprendė Ndemi.

- Jis palieka gilius žaizdas žemėje ir dvokia benzinu, - pasakiau, nemėgindamas paslėpti paniekos.

Kurį laiką sėdėjome tylėdami. Pasirodęs Aptarnavimo Tarnybos laivas ėmė leisti, sukeldamas didžiulį dulkių debesį bei paukščių ir beždžionių, ištaisiusių netoliese augančiuose medžiuose, sąmydą.

- Ką gi, - tariu, - greitai sušinosime atsakymus.

Likau stovėti medžio šešėlyje tol, kol laivas palietė žemės paviršius ir iš jo salono išlipo Tomas Nkobe su žmona. Tai buvo aukštas, gerai sudėtas vyras, apsirėdęs aprastais vakarietiškomis drabužiais, o ji - liekna, gracinga, elegantiškai suodukuota, mėvinti būtent jai tinkanėmis aptemptas chaki spalvos kelnės ir dėvinti medžiokinė švarką.

- Sveiki! - tarė Nkobė angliškai, kai aš prisiaurinau. - O aš

būgštau, kad mums patieks teks ieškoti kelio į kaimą.

- Jambo, - atsakiau suahili kalba. - Sveiki atvykė į Kirinijagą.

- Jambo, - pasitaisė jis, pereidamas į suahili, - ar tu esi Koinagė?

- Ne, Koinagė yra mūsų didysis vadas. Tu gyvensi jo kaime.

- O tu esi...

- Aš esu Koriba, - atsakiau.

- Jis yra mundumugu, - išdidžiai pridūrė Ndemi. - Aš esu

Ndemi. - Jis trumpam nutilo. - Kada nors aš taip pat tapsiu mundumugu.

Nkobė jam nusiūpsėjo:

- Tikiu, kad tapsi. - Staiga jis prisiminė žmoną. - O čiai Vanda.

Ji žengtelėjo priekin, nusiūpsėjo ir ištiesė ranką:

- Tikrą tikriausias mundumugu! - ištarė ji suahili kalba su ryškiu akcentu, - labai jaudinausi prieš čia susitikimą!

- Tikiuosi, kad jums patiks naujasis gyvenimas Kirinijagoje, - atsiliepiu, spausdamas jai ranką.

- O, esu tuo ištikinusi, - iškelėjo ji entuziastingai, o tuo metu, palikęs bagažą, laivas spėriai pakilo aukštyn. Vanda apšvelgė sausą savaną ir pamatė trejetą gandrų bei šakalą, kantriai laukiantą, kol hiena pasisotins laukiniu veršiumi, kurį ji sumedžiojo tą rytą.

- Man čia jau patinka! - Ištarusi tuos žodžius, ji nutilo, o po to konfidencialiai pridūrė:

- Tai aš priverčiau Tomą atvykti čia.

- Iš tikrųjų?

Ji linktelėjo galvą:

- Tiesiog nebegalėjau pakęsti Kenijos tokios, kokia ji tapo. Visos tos gamyklos, tas užterštumas! Kai tik sužinojau apie Kirinijagą, iš karto panorau persikelti čionai, sugrąžti į gamtą ir gyventi taip, kaip turėtume gyventi. - Ji akvėpė pilna krūtine:

- Pauostyk čia orą, Tomai! Jis prailgins tavo gyvenimą dešimčiai metų.

- Tau nebereikia manęs atikinti, - nusiūpsėjo jis, - aš jau čia... argi ne taip?

Pasisukau į Vandą Nkobę.

- Jūs pati nesate kikuji, tiesa?

- Dabar esu, - atsakė ji, - kai tik ištekėjau už Tomo. Tačiau atsakydama į tavo klausimą, galiu patvirtinti, kad ne. Aš gimiau ir užaugau Oregono valstijoje.

- Oregonas? - pakartojė Ndemi, ranka vėdamas nuo veido kelias museles.

- Amerikoje, - paaiškino ji. Ir po akimirks pridūrė:
- Beje, kodėl mes kalbame suahili, o ne kikuji kalba?
- Kikuji - mirusi kalba, - pasakiau. - Daugelis mūsų išėjo jos jau nebemoka.
- O aš tikėjau, kad ji dar vartojama čia, - aiškiai nusivylusi ištarė ji. - Aš jos mokiausi keletą mėnesių.
- Nuvykusi Italijon, jūs nekalbėtumėte lotyniškai, - atsakiau. - Mes tebevartojame tam tikrus kikuji kalbos žodžius, kaip kad italai vartoja lotynišką.

Ji patylėjo minutėlę, o po to gūptelėjo pečius:
- Ką gi, tuomet bent turėsiu progą patobulinti suahili.
- Stebiuosi, kad jūs norite iškeisti amerikoniškąsias gėrybes į Kirinijagą, - tariau, atidpiai ją stebėdamas.
- Apie tai svajoju jau daugelį metų, - atsakė Vanda. - Ir ne mane, o Tomą reikėjo atikinti atvykti čionai. - Ji patylėjo. -
Be to, aš išsipadėjau daugelio to taip vadinamų gėrybių, kai persikėliau iš Amerikos į Keniją.
- Net Kenijoje esama šokių tokios prabangos, - pastebėjau. - Mes neturime nei elektros, nei vandentiekio, nei...
- Mes apsisvojame, kur tik galima, - tarė ji, ir aš suskubau uždėti ranką ant Ndemi peties, kol pastarasis nesubarė jos už tai, kad pertraukė mundumugų kalbą. - Aš esu pripratusi prie sunkumų.
- Tačiau tu visada turėjai namus, ir kuriuos galėjai sugrąžinti. Dypsodamasi ji klausiamai pažvelgė į mane:
- Ar tik tu nebandai iškalbėti mane išvykti?
- Ne, - atsakiau, - tačiau norėčiau pabrėžti, jog nieko nekintamo nėra. Jei bet kuris mūsų bendruomenės narys pasijunta nelaimingas ir pageidauja išvykti - jam tereikia pranešti Aprūpinimo tarnybai, ir laivas atvyks ir uostą po valandos.
- Tik ne mums, - tarė ji, - mes čia ilgą laiką esame uodegas.
- Amerksite uodegas? - pakartojau.
- Ji turi omenyje, kad mes pasilikime čia, - paaiškino Nkobė, apkabindamas žmoną per pečius.
Mums bestovint, karčtas vėjas pakėlė dulkių kamuolius.
- Manau, laikas palydėti jus į kaimą, - pasakiau, delnu prisidengdamas akis. - Jūs, be abejonės, esate pavargę ir pageidautumėte pailsėti.
- Visai ne, - atšovė Vanda Nkobe. - Tai visiškai naujas pasaulis. Aš noriu apsidairyti. - Jos žvilgsnis nukrypo į Ndemi, kuris dėmėliai žiūrėjo į ją. - Kas nors ne taip? - pasidomėjo ji.
- Tu esi labai stipri ir tvirta, - pritariamai ištarė Ndemi. - Tai gerai. Galėsi pagimdyti daug vaikų.
- Tikiuosi, kad ne, - atsakė ji. - Jei Kenijoje ir yra ko nors per daug, tai vaikų.
- Čia ne Kenija, - pataisė Ndemi.
- Aš rasiu kitą būdą būti naudinga visuomenei.

Ndemi akimirksnį tyrinėjo ją žvilgsniu:
- Ką gi, - pagaliau tarė jis, - tikiuosi, kad tu galėsi nešioti malkas.
- Džiaugiuosi, jog mums pavyko susitarti, - pasakė ji.
- Tačiau tau reikės naujo vardo, - tæsė Ndemi, - Vanda - europietiškas vardas.
- Tai tik vardas, - tariau, - kurį pakeitus, ji netaps kikuji.
- Neprieđtarauju, - ásiterpė Vanda, - ađ pradėdu naują gyvenimą, todėl man būtinas naujas vardas.
Aš gūptelėjau pečius:

- Kokio vardo norėtum?

Ji nusišypsuoja Ndemi:

- Tu man já išrink, - pasakė.

Ndemi ilgam suraukė kaktà, po to dar kartà nušvelgė moterà:

- Mano motinos sesuo, praėjusiais metais mirusi gimdymo metu, buvo vardu Mvangė, ir dabar kaime niekas taip nebesivadina.

- Tuomet tebūnie Mvangė, - pasakė ji, - Mvangė va Ndemi.

- Bet aš nesu tavo tėvas, - paprieđtaravo Ndemi.

Ji nusišypsuoja jam:

- Tu esi mano naujojo vardo tėvas.

Ndemi išdidžiai išpūtė krūtina.

- Na, o dabar, kai viskas jau nuspręsta, - tarė Nkobė, - kà darysime su mūsų bagažu?

- Jums jo neprireiks, - pasakiau.

- Ne, jis mums bus reikalingas, - atšovė Mvangė.

- Jums buvo liepta nieko neimti iš Kenijos.

- Aš atsivešiau keletà kikois, kuriuos išaudžiau pati, - pasakė ji, - tai, be abejoj, turėtø būti leistina, kadangi aš pati sau ausiu audinà ir siūsiu drabužius Kirinijagoje.

Išklausęs ir trumpai apsvaustęs jos paaiškinimà, pritariamai linktelėjau galvà:

- Aš atsišėsiu vienà iš vaikø paimti lagaminus.

- Jie nėra sunkūs, - paprieđtaravo Nkobė, - galiu pats juos panežėti.

- Kikujį vyrai nieko nerenka ir neneđioja, - paaiškino Ndemi.

- O kikujį moterys? - paklausė Mvangė, aiđkiaiai nenorėdama palikti bagažo likimo valiai.

- Jos neđioja malkas ir grūdus, o ne lagaminus su rūbais, - atsiliepė Ndemi. - Đà darbà, - ištarė jis, su panieka rodydamas à du odinius lagaminus, - dirba vaikai.

- Tuomet galime keliauti, - tarė Mvangė, - ėia nėra vaikø.

Ndemi, đvytėdamas iš pasididžiovimo, nuskuodė pirmyn.

- Leiskite já à priekà, - tariau. - Jo akys jaunos ir đviesios. Jis sugeba àpiūrėti gyvates bei hienas, besislapstanėias aukđtoje polėje.

- Ar ėia yra nuodingø gyvaėiø? - paklausė Nkobė.

- Keletas rūđiø.

- Kodėl neiđnaikinate jø?

- Todėl, kad ėia ne Kenija, - atsakiau.

Đengiau paskui Ndemi, o Nkobė su įmona ėjo uš mūsų, dalindamiesi àspūdžiais apie pastebėtus gyvūnus bei juos supantà krađtovaizdà. Nukeliavė kokà pusmylà, priartėjome prie ant takelio stoviniø impalos patino.

- Argi jis ne puikus? - suđnabđdėjo Mvangė. - Papiūrėk, kokie jo ragai!

- Gaila, kad neturiu fotoaparato! - pasakė Nkobė.

- Kirinijagoje fotoaparatai yra ušdrausti, - tariau.

- Aš įinau, - atsakė Nkobė. - Taėiau, atvirai kalbant, nesuprantu, kaip toks paprastas daiktas galėtø pakenkti tavo bendruomenei.

- Turint fotoaparata, reikia fotojuostos, vadinasi, reikalinga gamykla, gaminanti fotoaparatus ir juostas. Ryđkinti filmà reikia chemikalø, o po to - rasti vietà nepanaudotoms atliekoms. Nuotraukoms spausdinti reikia fotopopieriaus, o mums vos uštenka medžio ugniakurams.

Atsikvėpęs tàsiau:

- Kirinijaga tenkina visus mūsų trođkimus. Đtai kodėl mes atvykome ėia.

- Kirinijaga tenkina visus jūsų poreikius, - tarė Mvangė. - Tai nėra visai tas pats.

Staiga Ndemi sustojo ir atsisuko à jà:

- Tai jūsų pirmoji diena ėia, todėl đitoks neiđmanymas atleistinas, - paaiškino jis. - Taėiau jokiai manamuki nevalia ginėytis su mundumugu.

- Manamuki? - pakartojo ji. - Kas yra manamuki?

- Tai tu, - atsakė Ndemi.

- Esu girdėjæs đà įodà anksėiau, - tarė Nkobė, - manau, kad jis reiđkia "įmona".

- Tu klysti, - atsakiau, - manamuki reiđkia moteriđkà giminæ apskritai.

- Tu kalbi apie moterà? - paklausė Mvangė.

Aš papurėiau galvà:

- Apie bet kokià moteriđkos giminės nuosavybės rúđà, - paaiškinau, - moterà, karvæ, kiaulæ, avà, kalæ.

- Ir Ndemi mano, kad aš esu viena nuosavybės rúđiø?

- Tu esi Nkobės manamuki, - patvirtino Ndemi.

Jį minutėlei susimàstė, po to linksmai gūptelėjo peėius:

- Velniai nematė, - pratarė ji angliđkai. - Jei Vanda tebuvo vardas, manamuki tėra tik įodis. Aš tà iškæsiau.

- Tikiuosi, - atsakiau suahili kalba, - nes tau teks su đituo susitaikyti.

Li atsisuko à mane:

- Ji negali būti tokia kaip aš! - Vambu beveik rėkė ant manęs. - Aš esu vyriausioji Koinagės žmona!

- Aš turiu omenyje, kad ji nori pritaipyti prie mūsų bendruomenės.

- Neámanoma! - iškožė Vambu. - Ji pasakoja apie daugybę keistų dalykų.

- Pavyzdžiui?

- Tai nesvarbu! Tu turi priversti ją išvykti!

- Už tai, kad ji dėvi dailią khangą ir padarė gerą aspūdą Kibo? - paklausiau aš.

- Tfu! - Ji suplojo rankomis. - Tu esi toks pat kaip Koinagė! Apsimeti nesuprantas, bet pats žinai, jog ji turi išvykti!

- Aš iš tiesų nesuprantu, - pasakiau.

- Tu esi mano, o ne jos mundumugu. Aš atginsiu tau dvi riebias avis, jeigu tu panaudosis prieš ją tatau.

- Aš nesiruođiu prakeikti Mvangės dėl tavo išvardintų priepasėių, - atsakiau tvirtai.

Ji ilgai spoksojo á mane, po to nusispjovė, apsisuko ant kulno ir nukurnėjo vingiuotu takeliu žemyn, kaimo link, visą laiką kapkà nirtulingai murmedama panosėje, vos nepargriovusi Ndemi, gráptanėio su vandens sklidiniais moliūgais.

Per kitas dvi valandas aš mokiau Ndemi derliaus užkalbėjimų, o po to paprađiau ją nueiti á kaimą ir pakviesti Mvangę.

Po valandos, lydima Ndemi, Mvangė, apsirėdžiusi tviskanėia khangą, užkopė á mano kalvą ir ápėngė á mano boma.

- Jambo, - pasveikinau ją.

- Jambo, Koriba, - atsakė ji. - Ndemi sako, kad tu nori pasikalbėti su manimi.

- Tai tiesa, - linktelėjau aš.

- Kitos moterys berods manė, jog aš turėčiau dėl to išsigąsti.

- Neásvaizduoju, kodėl, - atsakiau.

- Galbūt dėl tavo sugebėjimų išdukti žaibus, paversti hienas vabzdžiais ir nudobti priešus, esančius už daugelio mylių, - pakiođo mintá Ndemi.

- Galbūt, - pritariau aš.

- Kodėl gi tu pasikvieteji mane? - paklausė Mvangė.

Aš truputá patylėjau svarstydamas, kaip geriau pradėti kalbą.

- Yra điokių tokių problemų dėl tavo drabužio, - ištariau pagaliau.

- Bet aš dėviu khangą, kurią pati išsiaudžiau, - atsakė ji, akivaizdžiai sugluminta.

- Aš žinau, - atsakiau, - taėiau audeklo kokybė ir spalvų subtilumas sukėlė tam tikrą... - nutilau, ieđkodamas tinkamo žodžio.

- Prieđiđkumà? - pasiūlė ji.

- Būtent, - patvirtinau, jausdamasis dėkingas už tai, kad ji taip greitai susivokė. - Manau, geriausia būtų, jei tu nusiaustum ne tokius spalvingus aprėdus.

Aš beveik tikėjaisi sulauksiàs pasiprieđinimo, taėiau ji nustebino mane, iš karto sutikdama su mano pasiūlymu.

- Iš tikro, - atsakė ji, - aš nenoriu ápeisti savo kaimynų. Ar galėčiau supinoti, kam nepatiko mano khangą?

- Kodėl?

- Aš norėčiau padovanoti jai đá rúbà.

- Tai buvo Vambu, - atsakiau.

- Man derėjo numanyti, kokià reakcijà sukels mano drabužiai. Aš iš tikro labai apgailėstauju, Koriba.

- Suklysti gali bet kas, - tariau, - kuo greičiau klaida ištaisoma, tuo mažiau ji žalinga.

- Tikiuosi, kad tu teisus, - nuodirdžiai atsakė ji.

- Jis yra mundumugu, - ásitėpė Ndemi, - jis visada teisus.

- Nenorėčiau nuteikti prieš save moterų, - tėsė Mvangė. - Galbūt aš sugebėsiu kokių nors būdu parodyti savo gerus ketinimus. - Ji patylėjo. - O jeigu aš pasiūlyčiau pamokyti jas kikuji kalbos?

- Jokia manamuki negali būti mokytoja, - paaiđkinau. - Tik vadai ir mundumugu gali mokyti.

- Tai nėra labai protinga, - tarė ji, - kas nors kitas, be vadų ir tavęs taip pat gali kuo nors pasitarnauti.

- Taip gali būti, - sutikau aš. - O dabar leisk tavęs paklausti.

- Ko?

- Ar tu atvykai á Kirinijagà tam, kad būtum naudinga?

Ji atsiduso.

- Ne, - prisipažino. Minutėlė patylėjusi, ji paklausė:

- Tai viskas?

- Taip.

- Tuomet verėiau gráđiu atgal ir pradėsiu austi naują audiną.

Aš pritariamai linktelėjau, ir ji pasuko atgal á kaimą, leisdamasi žemyn ilgu vingiuotu takeliu.

- Kai ađ tapsiu mundumugu, - pastebėjo Ndemi, piürėdamas á tolstanėià jos figūrà, - neleisiu jokioms manamuki ginėytis su manimi.
- Mundumugu turi bėti dar ir pakantus, - tariau ađ. - Mvangė yra naujokė, todėl jai reikia daug kà iđmokti.
- Apie Kirinijagà?
Ađ papurėiau galvà:
- Apie manamuki.

—
Gyvenimas slinko ramiai beveik đeđias savaites, kol neprasidėjo trumpi lietūs. Tà rytà ađ ruođiausi leistis þemyn á kaimà đventinti kaliausio, kai iđvydau trejetà moterø, kylanėio takeliu á mano boma. Tai buvo senojo Kadamu nađlė Sabo, antroji Sabana þmona Bori bei Vambu.

- Mundumugu, mums reikia pasikalbėti su tavimi, - tarė Vambu.
Sukrypiavau kojas, atsisėdau prie savo trobelės ir palaukiau, kol jos ásitaisys prieđais.

- Galite pradėti, - pasakiau.
- Mes atėjome dėl moters iđ Kenijos, - tarė Vambu.
- Nejaugi? - nustebau ađ. - Maniau, kad ši problema jau iđspræsta.
- Ji nėra iđspræsta.
- Ar ji tau padovanojo savo khangà? - paklausiau.
- Taip.
- Tu jos neneđioji, - pastebėjau.
- Ji man netinka, - atsakė Vambu.
- Tai tik audeklo gabalas, - nustebau, - kaip jis gali netikti?
- Netinka, - uþsispyrus pakartojo ji.

Ađ gũptelėjau peėiais:

- Kokia ta nauja problema?
- Ji pamynė Kikuji tradicijas, - pasakė Vambu.

Ađ pasisukau á kitas moteris:

- Ar tai tiesa? - paklausiau.

Sabo linktelėjo:

- Ji iđtekėjusi moteris, taėiau nenusiskuto galvos plikai.
- Ir savo trobelėje ji laiko pamerktas gėles, - pridūrė Bori.
- Kenijoje moterys nesiskuta galvø, - atsakiau. - Ađ patarsiu jai nusiskusti. O gėlės, kà gi, tai nėra mūsų ástatymø papeidimas.
- Bet kodėl ji jas augina? - primygtinai klausė Bori.
- Galbūt ji mano, kad tai malonu akiai, - mėginau spėti.
- Taėiau dabar mano duktė pasiđovė auginti gėles ir prieđgyniauja man, kai imu tvirtinti, jog kur kas svarbiau yra auginti augalus maistui.

- O dar moteris iđ Kenijos padirbo sostà savo vyrui Nkobei, - ásiterpė Sabo.

- Sostà? - pakartojau.

- Ji pritaisė atlođà ir ranktūrius jo suoliukui, - paaiđkino Sabo. - Kuris gi vyras, iđskyrus vadà, sėdi soste? Gal ji mano, kad Nkobė pakeis Koinagæ?

- N i e k a d a! - iđkodė Vambu.

- O kità sostà ji pasidirbo sau, - tæsė Sabo. - Net Vambu nesėdi soste.

- Tai ne sostai, tai - kėdės, - paaiđkinau.

- Kodėl gi ji negali sėdėti ant suoliukø, kaip kiti bendruomenės nariai? - pareikalavo atsakymo Vambu.

- Ađ manau, kad ji yra ragana, - pasakė Vambu.

- Kodėl tu taip sakai? - paklausiau.

- Tik papvelk á jà, - atsakė Vambu, - ji regėjo trisdeđimt penkias didþiasias liūtis, o jos nugara tebėra tiesi, oda nesusiraukðlėjusi ir ji tebeturi visus dantis.

- Jos darþovės auga geriau nei mūsų, - pridūrė Sabo, - nors ji skiria maþiau laiko joms sodinti ir priþiūrėti, - Sabo nutilo, atsipūtė ir baigė, - ađ manau, jog ji, ko gero, ragana.

- Ir nors jà slegia pats blogiausias tahu - nevaisingumas - ji elgiasi taip, tarytum iđ viso nebūtø prakeikta, - pasakė Bori.

- O jos naujieji rúbai vis tiek dailesni nei mūsų, - niūriai sumurmėjo Sabo.

- Tai tiesa, - sutiko Bori. - Dabar Sabanas nepatenkintas manimi, nes jo kikoji ne toks ryðkus ir minkðtas kaip Nkobės.

- Ir visos mano dukters uþsimanė sostø, o ne suoliukø, - pridūrė Sabo. - Ađ aiðkinau joms, kad mums vos pakanka medþio prakuroms, o jos tvirtina, jog sostai yra svarbiau. Ji susuko mergaitėms galvas. Jos nebegerbia vyresniøjø.

- Visos jaunos moterys jos klauso, tarytum ji būtų vado þmona, o ne bergþþia manamuki, - guodėsi Vambu. - Tu turi iđsiøsti jà iđ ėia, Koriba.

- Vambu, tu man nurodinėji? - paklausiau đvelniai, ir kitos dvi moterys tuėtuojau nutilo.

- Ji yra pikta ragana, todėl privalo išsinešdinti, - atkakliai tebetvirtino Vambu, kurios pyktis áveikė baimę nepaklusti savajam mundumugu.
- Ji nėra ragana, - tariau, - nes jeigu būtų, aš, jūsø mundumugu, tà þinočiau. Ji tiesiog manamuki, trokðtanti pritapti prie mūsø gyvenimo ir, kaip pastebėjote, pasmerkta baisiausiajam tahu - nevaisingumui.

- Jei ji ir nėra ragana, ji vis tiek kápkas daugiau, negu manamuki, - nenusileido Sabo.

- Kaip tai daugiau? - paklausiau.

- Daugiau, ir tiek, - niúriai atsakė ji.

Tai apibendrino problemà.

- Aš dar kartà pasikalbėsiu su ja, - paþadėjau.

- Ir priversi jà nusiskusti galvà? - pareikalavo Vambu.

- Taip.

- Ir išmesti iš trobelės gėles?

- Mes apsvarstysime ir ðità.

- Gal tu galėtum paprašyti Nkobės, kad jis retsykais jà apkultø, - pridūrė Sabo, - tuomet ji nesieltø kaip kokia vado þmona.

- Man jo labai gaila, - pasakė Bori.

- Nkobės? - paklausiau.

Bori linktelėjo:

- Juk tai prakeikimas turėti tokià þmonà, o dar neturėti vaikø.

- Jis yra geras vyras, - sutiko Sabo, - vertas geresnės moters.

- Man atrodo, kad jis visiðkai laimingas su Mvange, - tariau.

- Ðtai dar viena prieþastis gailėti jo dėl tokio kvailumo, - pasakė Vambu.

- Jūs atėjote eia pasikalbėti apie Mvangę ar apie Nkobę? - paklausiau aš.

- Mes išsakėme viskà, dėl ko atėjome, - atðovė Vambu atsistodama. - Tu privalai kápkà daryti, mundumugu.

- Aš pasistengsiu ásigilinti, - paþadėjau.

Vambu, lydima Sabo, pradėjo leistis takeliu þemyn á kaimelà. Tuo tarpu Bori, sulinkusi nuo visà gyvenimà neðiojamø malkø svorio, nukarusiu pilvu po pagimdytø trejeto súnø ir penketo dukterø, teturinti vos devynis dantis, kreivomis kojomis po vaikystėje persirgtos ligos, ði Bori, palydėjusi tik trisdeðimt keturias didþiasias liútis, dar minutėlæ pastovėjo prieðais.

- Ji iš tikro ragana, Koriba, - tarė ji. - Tau tereikia tik paþvelgti á jà, kad suprastum.

Po to ji taip pat paliko mano kalvà ir grápo á kaimà.

Dar kartà iškviečiau Mvangę j savo boma.

Ji pakilo á kalvà grakðčia jaunos merginos eisenà, lanksti, liekna ir kupina energijos.

- Kiek tau metø, Mvange? - paklausiau, kai ji prisiartino.

- Trisdeðimt aštuoneri, - atsakė ji, - nors paprastai þmonėms aš sakau, kad esu tik trisdeðimt penkeriø, - pridūrė nusiðypsodama. Ji minutėlæ patylėjo, o po to paklausė:

- Ar tu dėl ðito kvietei mane ateiti eia? Pasikalbėti apie mano metus?

- Ne, - atsakiau. - Sėskis, Mvange.

Ji klestelėjo ant mano rytinės laubavietės pelenø, o aš atsisėdau prieðais.

- Kaip tau sekasi pritapti prie kitokio gyvenimo Kirinijagoje? - paklausiau pagaliau.

- Labai gerai, - entuziastingai atsakė ji, - aš ásigijau daug draugø ir supratau, kad man visai netrúksta Kenijos prabangos.

- Tai tu eia laiminga?

- Labai.

- Papasakok man apie savo draugus.

- Kà gi, mano artimiausia draugė yra Kibo, jauniausia Koinagės þmona. Aš taip pat pagelbėjau Sumi bei Kalenai sutvarkyti jø sodus, ir...

- Ar tu neturi vyresniø draugiø? - pertraukiau.

- Nelabai... - prisipaþino ji.

- Kodėl gi taip? - paklausiau aš. - Juk jūs beveik vienmetės.

- Mes neturime apie kà kalbėtis.

- Gal jos nedraugiðkos? - pasidomėjau.

Ji susimàstė:

- Ndemi motina visada man labai maloni. Kitos galëtø bûti draugiðkesnës, taëiau, mano nuomone, taip yra todël, jog daugelis jø yra vyriausios þmonos, tad labai uþimtos namø ûkyje.

- Ar tu niekada nepagalvojai, kad gali bûti ir kita nedraugiðkumo prieþastis? - paklausiau.

- Kurlink tu suki? - sukluo jì.

- Atsirado problema, - tariu.

- Och?!

- Kai kurios vyresnës moterys piktinasi tavo buvimu.

- Todël, kad esu imigrantë? - paklausë jì.

- Ne, - papurčiau galvą.
- Tai kodėl gi? - primygtinai paklausė ji, nuoširdžiai nustebusi.
- Kadangi mes laikomės labai griežtų elgesio taisyklių, o tu dar ne visada nori joms paklusti.
- O aš maniau, kad viską darau labai gerai, - gynėsi ji.
- Tu klydai.

- Pateik man pavyzdį, - paprašė Mvangė.

Aš pažvelgiau į ją:

- Tu žinai, kad kikuji žmonos turi nusiskusti galvas, o tu iki šiol dar nenusiskutai.

Ji atsiduso ir palietė ranka plaukus.

- Aš žinau, - atsakė ji, - ir ruošiausi, bet aš taip jais didžiuojuosi. Nusiskusiu galvą švakar, - papadėjo ji, akivaizdžiai atsipalaidavusi. - Tai viskas?

- Ne, - atsakiau, - tai tik išorinė problema pusė.

- Tuomet aš visai nieko nesuprantu.

- Sunku paaiškinti, - pasakiau aš, - tavo khangos dailesnės už jį, tavo sodas veži geriau. Tu Vambu vienmetė, o atrodai jaunesnė už jos dukteris. Jį manymu, visa tai tave skiria nuo jį - tu esi kažkas daugiau už paprastą manamukį. Esmė, kurios jos dar nesuprato, tačiau aiškiai pajuto, jog jei tu esi kažkas d a u g i a u, jos yra kažkas m a ž i a u.

- Ko tu tikiesi iš manęs? - paklausė ji. - Aš turiu dvidešimt skarmalus ir leisti sunykti savo sodui?

- Ne, - atsakiau, - aš to nenoriu.

- Tai ką gi aš galiu padaryti? - tæsė ji. - Tu sakai man, kad jos jaučia grësmæ dël mano išsilavinimo. - Ji trumpam nutilo. - Tu taip pat esi išsilavinęs žmogus, Koriba. Tu mokeisi Europoje ir Amerikoje, moki rašyti ir skaityti bei naudotis kompiuteriu. Aš matau, kad tu nė nemanai slëpti savo sugebëjimø.

- Aš esu mundumugu, - ištariau. - Gyvenu vienas ant kalvos, gentainiai mane stebi su pagarba ir baime. Tokios yra mundumugu pareigos. Tai ne manamuki pareigos, nes ji privalo gyventi kaimelyje ir surasti vietà genties socialinëje hierarchijoje.

- Štai tà aš ir mëginu padaryti, - nusivylusi atsakė ji.

- Nereikia taip labai stengtis.

- Jeigu tu neliepi man tapti nemokða, tai aš vis dar tavæs nesuprantu.

- Žmogus nepritampa, kai jis yra per daug skirtingas, - pasakiau. - Pavyzdžiui, aš žinau, kad savo namuose tu augini gëles. Be abejoj, jos kvapnios ir mielos akiai, tačiau jokia kita kaimelio moteris nepuošia gëlėmis savo trobelës.

- Tai netiesa, - mëgino paprieðtarauti ji, - Sumi puošia.

- Jei taip, ji tik mëgdþioja tave, - pabrëþiau aš. - Argi tu nesupranti, jog tai dar labiau gæsdirina vyresnës moteris, nes kelia grësmæ jø autoritetui?

Ji þiûrëjo á mane, mëgindama suprasti.

- Jos nuogyveno gyvenimà tam, kad uþsitikrintø kaþkokià vietà genties viduje, - tæsiau aš, - o štai dabar atvykai tu ir uþþemei tà vietà, nepaisydama jø valios ir nuomonës. Mes turime apgyvendinti naujà pasaulá: tu esi bevaisë, tačiau nejauti dël to gëdos ar skausmo ir elgiesi taip, tarytum ðis dalykas nebûtø baisus tau. Toks poþiûris prieðtarauja jø gyvenimiðkai patirëiai, kaip ir tavo bûsto puoðimas gëlėmis ar ámantriø raðtø tavosioms khangoms kûrimas, todël jos jaučia grësmæ.

- Tačiau aš vis dar nesuprantu, kaip turëčiau ðità pakeisti, - paprieðtaravo ji. - Aš atidaviau savo pirmàsias khangas Vambu, tačiau ði atsisakë jas dëvëri. Pasisiûliau pamokyti Bori, kaip uþauginti gausenà derliø soduose, tačiau ji në klausytis nepanoro.

- Žinoma ne, - atkirtau. - Vyresniosios žmonos neklausys manamuki, kaip vadas nepaklausytø kà tik apipjaustyto jaunuolio patarimo. Tau tiesiog reikia, - ëia aš pratæsiau mintá angliðkai, kadangi Suahili kalboje nëra panaðaus termino, - iðlaikyti þemesnà lygá. Jei tai padarysi, problemas iðnyks savaime.

Ji minutëlæ patylëjo, apmàstydamà mano þodþius.

- Aš pamëginsiu, - galø gale iðtarë ji.

- Ir jei tau reikia padaryti kaþkà, atkreipiantá j tave dëmesá, - tæsiau aš, vël pereidamas á Suahili, - pasistenk neápeisti aplinkiniø.

- Aš net nemaniau kaþkà ápeidus, - pasakë ji. - Argi aš kalta, kad atkreipiu á save dëmesá?

- Yra bûdø, - atsakiau, - štai, pavyzdžiui, këdë, kurià tu padirbai.

- Daugelá metø Tomui skauda nugarà, - tarë ji. - Aš sukaliau tà këdæ, kadangi ant suoliuko jam sunku sëdëti. Nejaugi turëjau leisti savo vyrui kentëti vien todël, kad kai kurioms moterims nepatinka këdës?

- Ne, - atsakiau, - bet tu galėjai pasakyti jaunesnėms moterims, jog surašyti kėdę liepė Nkobė; tuomet niekas tavęs nekaltintų.

- Tačiau kaltintų ją.

Aš papurčiau galvą:

- Vyrai čia turi kur kas daugiau teisių nei moterys. Niekas nesipiktins, jeigu jis lieps savajai manamukai patenkinti jo užgaidas. - Aš nutilau pakankamai ilgam, kad būtų apsiprasta su šia mintimi. - Ar tu supranti?

- Taip, - atsiduso ji.

- Ir tu pasielgsi taip, kaip aš tau patariu?

- Manau, privalau, jei noriu taikiai sugyventi su savo kaimynais.

- Visada yra alternatyva, - pasakiau.

Ji energingai papurtė galvą:

- Visą gyvenimą svajoju apie tokią vietą kaip ši, todėl niekas neprivers manęs iš čia išvykti. Aš padarysiu viską, ką turiu padaryti.

- Gerai, - tariau atsisodamas - norėjau tuo parodyti, kad pokalbis baigtas, - vadinasi, problema netrukus bus išspręsta.

Bet, aišku, taip neatsitiko.

—
Kitas dvi savaites aš praleidau kaimyniniame kaimelyje, kurio vadas netikėtai mirė. Kadangi jis neturėjo nei sūnų, nei brolių, iškilę abejonių dėl paveldėtojų. Aš išklausiau visų pretendentų ir sostą, aptariau susidariusią padėtį su Seniausiojų Taryba. Pagaliau radom visiems tinkantį sprendimą, tad man teko vadovauti vado rengimo ir šukavimo ceremonijai, o po to grąžti į savo kaimą.

Kopdamas takeliu į savo boma, aš išvydau moters figūrą, ásitaisiusią prie pat mano trobelės. Prisiartinęs pamačiau, jog tai buvo Ėma, Ndemi motina.

- Jambo, Koriba, - pasisveikino ji.

- Jambo, Ėma, - atsakiau.

- Tikiuosi, tu jautiesi gerai.

- Taip gerai, kaip begali jaustis senas žmogus, didesnįją dienos dalį ėjęs pėsčiomis, - atsakiau, ásitaisydamas priedais. Po to apšvelgiau savo boma. - Aš nematau Ndemi.

- Po pietų aš išsiunčiau ją į kaimą, nes norėjau pasikalbėti su tavimi akis į akį.

- Ar tai siejasi su Ndemi? - paklausiau.

Ji papurtė galvą:

- Ne, su Mvange.

Aš sunkiai atsidusau:

- Ką gi, tæsk.

- Aš ne tokia kaip kitos moterys, Koriba, - pradėjo ji. - Aš visada buvau gera Mvangei.

- Ji man sakė.

- Jos elgesys man nekelia nerimo, - tæsė ji. - Gal gale aš kada nors tapsiu mundumugu motina, o, kaip žinia, nors yra ir daug vyresnių žmonių, tačiau kaime tegali būti tik vienas mundumugu ir tik viena mundumugu motina.

- Tai tiesa, - pritariau, laukdamas, kol ji prabilis apie savo apsilankymo tikslą.

- Todėl aš susidraugavau su Mvange, parodydama jai daug nuodirdumo, ir ji man atsimokėjo tuo pačiu.

- Malonu girdėti.

- O kadangi aš su ja susidraugavau, - tæsė Ėma, - man jos labai pagailo, kadangi, kaip tau žinoma, ją slegia nevaisingumo tæma. Pamaniau, kad jei Nkobė toks turtingas žmogus, jis galėtų pasiimti sau antrąją žmoną, kuri padėtų Mvangei darbuotis Ėamboje ir gimdyti sūnus bei dukteris. - Ji trumpam nutilo. - Mano dukra Ėma, kaip tu žinai, bus apipjaustyta prieš pat trumpųjų liūčių sezoną, todėl aš kreipiausi į Mvangę kaip draugę ir kaip būsimąją mundumugu motiną, norėdama pasiūlyti, kad Nkobė sumokėtų nuotakos mokestą už Ėmą. - Čia ji vėl nutilo, piktai suraukdama antakius. - Ji labai ánirðo ir pradėjo ant manęs rëkti. Tau reikia su ja pasikalbėti, Koriba. Toks turtuolis kaip Nkobė neturėtų būti priverstas gyventi vienas ir dar su bergėdžia žmone.

- Kodėl tu vadini Nkobę turtuoliu? - paklausiau. - Jo ūkštas nedidelis, ir jis teturi tik ūkštinę galvijų.

- Jo ūkštinė turtinga, - konstatavo ji. - Ndemi man pasakojo, kad jie turi daug žmonių ir mašinų, padedančių išdirbti laukus ir nuimti derlių.

"Aš tau už meilės paslaugą, mažasis Ndemi", - pagalvojau susierzinęs, o garsiai tariau:

- Visa tai liko ten, Ėmėje. Čia Nkobė yra vargdas.

- Net jeigu jis ir vargdas, - nenurimo Ėma, - taip bus neilgai, kadangi Mvangės javai ir daržovės auga daug geriau nei kitur, tarytum tai būtų Ngai atpildas už jo paties lemtą nevaisingumą

tahu Mvangei. - Ji pažiūrėjo á mane. - Koriba, tau reikia su ja pasikalbėti. Tai būtų geras sandėris. Ðuni yra labai paklusni bei darbšti ir jai jau dabar labai patinka Mvangė. Mes nereikalausime didelio nuotakos mokesčio, nes aiðku, kad mundumugu ðeima niekada nebadaus.

- Kodėl gi tu, kaip liepia paprotys, nenori laukti, kol pats Nkobė kreipsis á tave? - pasiteiravau.

- Að tikėjau, kad Mvangė, iðgirdusi mano pasiūlymà, ásitikins jo iðmintingumu ir pati perduos já Nkobei, kadangi jis klauso jos labiau nei dauguma vyrø savo þmonø. Ir kad mintis apie vaisingà moterá, padedanèià namø ruoðoje, turëtø pasirodyti jai patraukli.

- Kà gi, tu jai iðdėstei savo pasiūlymà, - tariau að, - ir dabar belieka laukti, kol Nkobė pats nuspræs, kaip jam pasielgti.

- Bet ji tvirtina, kad neleis Nkobei vesti jokios kitos moters, - atsakė Ðima, labiau nustebusi, nei áðirdusi, - tarytum manamuki galëtø neleisti vyru ásigyti kità þmonà. Ji neþino mūsø paproèiø, Koriba, todėl tu turi pasikalbėti su ja. Privalai jai árodyti, jog ji turëtø dþiaugtis, turédama greta kità moterá, su kuria galëtø paplepėti ir pasidalinti darbais. Ir jai nederëtø leisti, jog Nkobė mirtø bevaikis tik dėl to, kad ji yra prakeikta. - Akimirka padvejojusi, Ðima uþbaigė: - Be to, galëtum jai priminti, jog Ðuni ateityje bus mundumugu sesuo.

- Dþiaugiuosi, kad rūpiniesi Mvangės ateitimi, - iðtariau pagaliau.

Mano balse ji pajuto sarkazmo gaidelæ.

- Ar taip jau blogai yra rūpintis mano maþosios Ðuni ateitimi? - reikliai paklausė ji.

- Ne, - sutikau, - ne, tai nėra blogai.

- Ach! - ðūktelėjo Ðima, tarytum staiga būtų prisiminusi kaþkà svarbaus. - Kai tu kalbėsiesi su Mvange, primink jai, kad ji neðioja mano sesers vardà.

- Að visai neketinu kalbėtis su Mvange.

-Kà?

- Ne, - pakartojau. - Kaip tu pati pastebėjai, tai ne jos rūpestis. Að pasikalbėsiu su Nkobe.

- Bet tu uþsiminsi apie Ðuni? - prisispyrusi klausė ji.

- Að pakalbėsiu su Nkobe, - iðsisukinėdamas atsakiau neapibrėþtai.

Ji pakilo ir pasisuko eiti.

- Tu gali man padėti, Ðima, - pasakiau.

- Nejaugi?

Að linktelėjau:

- Papraðyk Ndemi tuëtuoju ateiti pas mane á boma. Að turiu jam daug darbø.

- Ið kur tu þinai, jei kà tik gráþai?

- Ðinau, - atsakiau tvirtai.

Ji apþvelgė boma rūpestingos motinos þvilgsniu:

- Að nematau nepadarytø darbø.

- Tada að surasiu, - paþadėjau.

Tà popietæ að nusileidau þemyn á kaimà, nes senajam Siboki reikėjo uþkalbėti maudþianèius sànarius, o Koinagė praðė iðspræsti ginèà tarp Njoro ir Sangoros, kilusá dėl verðio, kurá atsivedė jø bendrai auginama karvė.

Atlikæs eia savo pareigas, að apkerėjau keletà kaliausio, o po to, jau vėlyvà vidudiená, prisiartinau prie Nkobės ðambos, kur uþtikau já ganantá galvijus.

- Jambo, Koriba! - pasisveikino jis, mojuodamas ranka.

- Jambo, Nkobe, - atsakiau, eidamas artyn.

- Ar nenorëtum uþeiti á mano trobà paragauti pombe? - pasiūlė jis. - Mvangė tik vakar jà iðvirė.

- Dėkoju uþ pasiūlymà, taèiau að nesu linkæs gerti ðiltà pombe tokià karðtà dienà kaip ði.

- Ið tiesø gėrimas gana vėsus, - tarė jis. - Mvangė ákasa moliuðgà á þemæ, kad iðlaikytø ðaltai.

- Tuomet paragausiu, - sutikau, þengdamas su juo á vidø.

Mvangė mūsø laukė ir pakvietė uþeiti á vėsø trobelės vidø, ápylė mums pombe ir jau ruoðėsi iðeiti, kadangi manamuki negali klausytis vyriðkø pokalbiø.

- Pasilik, Mvange, - paprađiau.

- Iđ tikro? - paklausė ji.

- Taip.

Ji gūptelėjo peėius ir atsisėdo ant grindø, nugara atsiremdama á trobelės sienà.

- Kas atvedė tave ėia, Koriba? - paklausė Nkobė, atsargiai sėsdamasis j kėdæ, ir ađ pastebėjau, kad já vargina nugaros skausmai. - Anksėiau tu pas mus neupeidavai.

- Mundumugu retai aplanko tuos, kurie yra pakankamai sveiki, kad patys galėtø já aplankyti, - atsakiau.

- Vadinasi, tai yra ypatingas atvejis, - konstatavo Nkobė.

- Taip, - patvirtinau, siurbėiodamas pombe. - Tai ypatingas atvejis.

- Kas nutiko đá kartà? - pavargusius balsu paklausė Mvangė.

- Kà tu turi omenyje, sakydama "đá kartà"? - ađtriai nukirto Nkobė.

- Buvo atsiradæ keletas nedideliø problemø, - atsakiau, - taėiau jos neturėjo su tavim nieko bendra.

- Visa, kas siejasi su Mvange, siejasi ir su manimi, - atkirto Nkobė. - Ađ nesu aklas ar kurėias, Koriba. Pinau, kad vyresniosios moterys nenori jos pripařinti, tad ađ imu dėl to vis labiau pykti. Ji daug ko atsisakė, trokđdama pritapti ėia, o iđ jø nesulaukė jokio atsako.

- Ađ ėia atėjau ne dėl Mvangės, - tariau.

- Hm? - átariai krenkđtelėjo jis.

- Tu nori pasakyti, kad kilo problema dėl jo? - susierzinusi paklausė Mvangė.

- Dėl jųsø abiejø, - atsakiau, - đtai kodėl ađ atėjau ėia.

- Gerai, Koriba, kas gi nutiko? - paklausė Nkobė.

- Tu iđ tikro pasistengei pritapti prie bendruomenės, kad galėtum gyventi kaip kikuji, Nkobe, - pradėjau ađ, - bet yra dar vienas dalykas, kurio visi tikisi iđ tavės. Atėjau su tavimi pasitarti.

- Kas gi?

- Tikimasi, jog anksėiau ar vėliau tu paimsi á þmonas dar vienà moterá.

- Taip ir maniau! - tarė Mvangė.

- Ađ esu labai laimingas su savo dabartine þmona, - atsakė Nkobė su neslepiamu prieđiđkumu.

- Galimas daiktas, - atsakiau, susipildamas paskutinius pombe lađus, - taėiau jųs neturite vaikø, o kai Mvangė pasens, jai prireiks pagalbos.

- Dabar tu paklausk manæs! - pareikalavo Nkobė. - Ađ atvykau ėia manydamas, kad Mvangė bus laiminga. Iki điol ji buvo iđbraukta iđ gentainiø tarpo, jos đalinosi, jà apkalbinėjo. Dabar tu siųlai man priimti á savo namus dar vienà moterá, o kitos ir toliau drabstys Mvangæ purvais? Koriba, mums to nereikia! Ađ buvau visai laimingas, gyvendamas savo fermoje Kenijoje. Galiu grápti ten, kada tik panorėsiu.

- Jei tu taip manai, gal tau iđ tikrøjø bųtø geriau grápti j Kenijà, - pasiųliau ađ.

- Tomai, - iđtarė Mvangė, ádėmiai þvelgdama á situoktiná, ir jis nutilo.

- Iđ tiesø niekas jųsø neverėia pasilikti, - tæsiau ađ. - Bet jųs esate kikuji, gyvenantys Kikuji pasaulyje, tad jei liksite, bus tikimasi, kad jųs ir elgsitės kaip kikuji.

- Nėra ástatymo, verėianėio kikuji vesti antrà þmonà, - niųriai iđtarė Nkobė.

- Iđ tikro tokio ástatymo nėra, - sutikau, - kaip ir ástatymo, jog kikuji vyras turi bųti tėvas. Taėiau tokios mųsø tradicijos, todėl jųs privalėsite joms paklusti.

- Velniop jas! - sumurmėjo jis angliđkai.

Mvangė ramindama paėmė já uþ rankos.

- Uþ miđko gyvena nedidelė jaunø kariø bendruomenė, - pasakė ji, - kodėl gi jie neima á þmonas jaunø moterø? Kodėl kaimelio vyrai mėgina jas visas savintis?

- Jie negali iđlaikyti þmonø, - atsakiau, - đtai kodėl jie gyvena vieni.

- Tai jau jø problema, - atrėpė Nkobė.

- Ađ daug kà paaukojau bendruomenės harmonijos vardan, - tarė Mvangė, - taėiau đá kartà tu prađai per daug. Đitai gyvendami mes esame laimingi, todėl neketiname kà nors keisti.

- Jūs nebūsate laimingi.
- Kà tai reiškia? - paklausė ji.
- Kità mėnesà ávyks apipjaustymo ritualas, - tariau ađ, - jam pasibaigus, bus daug tinkamø tekėti merginø, todėl þinant, kad tu nevaisinga, akivaizdu, jog daugelis ðeimø pasiūlys Nkobei sumokėti nuotakos mokestà uþ jø dukteris. Jis gali atsisakyti vienà

kart¹, antr¹ kart¹, taėiau nuolat atsisakydamas, ápeis daugumà kaimo gyventojø. Jie nuspræs, kad atvykėliui iđ Kenijos vietinės moterys atrodo per prastos, o dar labiau juos uþgaus tas dalykas, jog jis atsisako turėti vaikø, kurie apgyvendintø mūsø tuđėià planetà.

- Ađ jiems paaiðkinsiu savo motyvus, - tarė Nkobė.
- Jie to nesupras, - atsakiau.
- Taip, jie nesupras, - liūdnai sutiko Mvangė.
- Tada jie turės su tuo susitaikyti, - tvirtai tarė Nkobė.
- O tau teks gyventi tylos ir priediðkumo atmosferoje, - pridūriau. - Ar tokà ásivaizdavai gyvenimà, atvykæs á Kirinijagà?
- Ðinoma, ne! - atðovė Nkobė. - Bet niekas neprivers manæs...
- Mes pamàstysime, Koriba, - pertraukė Mvangė.
Nkobė apstulbæs pasisuko á þmonà:
- Kà tu sakai?
- Ađ sakau, kad mes apie tai pagalvosime, - pakartojo Mvangė.
- Tai viskas, ko ađ prađau, - iđtariau atsistodamas ir eidamas durø link.
- Tu labai daug reikalauji, - karėiai tarė Mvangė.
- Ađ nieko nereikalauju, - atsakiau, - ađ tik siūlau.
- Koks skirtumas, jeigu tai sklinda iđ mundumugu lūpø?
Ađ nieko jai neatsakiau, nes, tiesà pasakius, iđ tikro nebuvo jokio skirtumo.

—
- Koriba, tu atrodai nelaimingas, - pasakė Ndemi. Jis kà tik baigė lesinti mano viðėiukus ir ðerti oþkas, o dabar ásitaiesė priedais mane akacijos pavėsyje.

- Taip ir yra, - patvirtinau.
- Mvangė, - nusprendė jis, linktelėdamas galvà.
- Mvangė, - sutikau ađ.
Praėjo dvi savaitės po mano apsilankymo pas jà ir Nkobæ.
- Ađ maėiaujà ðà rytà, nuėjæs prie upės pripildyti jūsø moliūgus, - pasakė Ndemi, - ji taip pat neatrodo laiminga.
- Ji nelaiminga, - pasakiau, - ir ađ nieko negaliu padaryti.
- Bet tu esi mundumugu.
- Ađ þinau.
- Tu pats galingiausias iđ þmoniø, - tæsė Ndemi. - Tu tikrai gali numalðinti sielvartà.

Ađ atsidusau:
- Mundumugu yra pats galingiausias, bet, tuo paėiu, ir pats silpniausias iđ þmoniø. Mvangės atveju ađ bejėgis.

- Nesuprantu.
- Mundumugu yra pats galingiausias, kada reikia paaiðkinti ástatymus, - pasakiau ađ, - taėiau jis ir pats silpniausias, nes tik jà vienà iđ visø tie ástatymai supanėioja. - Atsikvėpiu minutėlei. - Ađ turėčiau leisti jai būti savimi. Jeigu jai nepavyktø tapti manamuki, turėčiau priversti jà palikti Kirinijagà ir grãpti á Kenjà. - Ađ dar kartà atsidusau. - Ji privalo elgtis kaip manamuki, jei nori likti gyventi ėia, o jei ne - kad ir jokio ástatymo Mvangė nepaþeistø - ađ turėčiau priversti jà iðvykti.

Ndemi susiraukė.

- Būti mundumugu gali būti daug sunkiau, negu ađ galvojau.

Ađ nusiðypsojau ir uþdėjau rankàjam ant galvos.

- Rytoj pradėsimė mokytis uþkalbėjimø ligoniams gydyti.

- Tikrai? - pasitikrino jis nuðvitusiu veidu.

Ađ linktelėjau galvà.

- Tavo paskutinis teiginys rodo, kad tu jau nebe vaikas.

- Ađ buvau nebe vaikas jau prieš daugelà liūėiø, - paprieðtaravo jis.

- Nieko daugiau nebesakyk, - tariau jam, kreivai ðyptelėjæs, - antraip

gráðime prie maldeliø derliui pagausinti.

Jis tuètuojau nutilo, o að paþvelgiau á savanos tolá, kur per atvirà lygumà vèjas ginè dulkiø verpetà, átemptai, gal koká tûkstantàjá kartà svarstydamas, kà daryti dėl Mvangès. Nepinau, kiek laiko að iðsèdèjau ðitaip nejudèdamas, kol staiga pajutau, kaip Ndemi truktelèjo anklodæ, kuria buvau apsisiautæs peèius.

- Moterys, - suðnibðdèjo jis.

- Kà? - paklausiau nesuprasdamas.

- Ið kaimo, - tarè jis, mostelèdamas ranka takelio, vedanèio á mano boma, pusèn.

Paþvelgiau ten, kur jis rodè ir iðvydau besiartinant keturias moteris ið kaimelio. Tai buvo Vambu, Sabo ir Bori, o prie jø ðiuokart prisijungè Morina, antroji Kimodos þmona.

- Ar man pasitraukti? - paklausè Ndemi.

Að papurèiau galvà.

- Jei tu ketini tapti mundumugu, pats laikas pradèti paþinti mundumugu problemas.

Ketvertas moterø sustojo per koká deðimt pèdø nuo manæs.

- Jambo, - pasisveikinau, þiùrèdamas á jas.

- Kenijos ragana turi iðvykti! - pasakè Vambu.

- Mes kalbėjomės apie tai anksčiau, - atsakiau.
- Tačiau dabar ji pažeidė ástatymà, - tarė Vambu.
- Iš tikro? - nustebau. - Kaip?

Vambu suėiuo Morinà uþ rankos ir stumtelėjo ją arčiau manæs.

- Papasakok jam, - triumfuodama liepė ji.
- Ji apkerėjo mano dukterá, - pasiskundė Morina, aiðkiai nejaukiai jausdamasi mano akivaizdoje.

- Kaip Mvangė apþavėjo tavo dukterá? - paklausiau.

- Mano Muri buvo geras ir klusnus vaikas, - pasakė Morina. - Ji visada padėdavo man malti grūdus, rūpestingai priþiūrėdavo savo du jaunesniuosius brolius, kai að triúsdavau laukuose ir niekuomet nepalikdavo nakėiai pravirø spygliuotø vartø, nes hienos galėtø ásigauti á mûsø boma ir iðskersti oþkas bei galvijus. - Ji nutilo. Tačiau, kad vos tramdo aðaras. - Nuo paskutiniøjø liùėiø ji tekalbėjo tik apie bûsimà apipjaustymo ritualà ir apie tà, kuris, kaip ji tikėjosi, sumokės uþ ją nuotakos mokestá. Ji buvo puiki duktė, duktė, kuria galėtø didþiuotis kiekviena motina. - Moters skruostu nusirito aðara. - Kai pasirodė moteris ið Kenijos, Muri visas dienas praleisdavo su ja, o dabar... - Netikėtai vieniða aðara virto tikru potvyniu. - ...Dabar ji sako nebenorinti bûti apipjaustoma. Ji niekuomet netekės - mirs sena ir bevaisė!

Morina nebegalėjo daugiau iðtarti nė þodþio ir pradėjo kumðėiais dauþytis á krūtina.

- Dar ne viskas, - pridėjo Vambu. - Muri nenori bûti apipjaustyta todėl, kad moteris ið Kenijos taip pat neapipjaustyta. Nepaisant ðito, moteris ið Kenijos iðtekėjo uþ Kikuji genties vyro ir mėgina gyventi tarp mûsø kaip jo manamuki. - Ji ásistebeilijo á mane. - Ji pažeidė ástatymà, Koriba! Mes turime ją iðvyti!

- Að esu mundumugu, - atsakiau rûsėiai. - Að nuspræsiu, kà reikia daryti.
- Tu þinai, kà reikia daryti! - átûþusi iðtarė Vambu.
- Pakaks, - pasakiau, - daugiau nieko nenoriu girdėti.

Vambu paþvelgė á mane, tačiau neiðdráso man nepaklusti ir galiausiai, apsisukusi ant kulno, nukurnėjo takeliu þemyn á kaimà, lydima Sabo bei vis dar raudanėios Morinos.

Bori kiek pastovėjo, o po to pasisuko á mane.

- Yra taip, kaip að sakiau tau anksėiau, Koriba, - lyg atsipraðydama pratarė ðioji, - ji ið tikro ragana.

Ir taip pat patraukė atgal á kaimà.

- Kà tu darysi, Koriba? - paklausė Ndemi.

- Ástatymas aiðkus, - tariu pavargusiu balsu, - jokia neapipjaustyta moteris negali bûti Kikuji genties vyro sutuoktinė.

- Ir tu priversi ją iðvykti ið Kirinijagos?
- Að pasiúlysiu jai pasirinkti, - atsakiau. - Tikiuosi, kad ji nuspræs iðvykti.
- Tai labai blogai, - pasakė Ndemi. - Ji taip stengėsi tapti gera manamuki.
- Að þinau, - iðtariau.
- Tai kodėl gi Ngai suteikia jai tiek sielvarto?
- Kadangi kartais vien pastangø nepakanka.

Mvangė, Nkobė ir að stovėjome Havene, laukdami atvykstant Aptarnavimo Tarnybos laivo.

- Man ið tiesø gaila, kad jums nepavyko, - pasakiau nuoðirdþiai.

Nkobė dėbtelėjo á mane, bet nieko nepasakė.

- Ðitaip neturėjo baigtis, - karėiai pastebėjo Mvangė.

- Nebuvo kitos iðeities, - atsakiau. - Jei mes norime sukurti Kirinijangoje Utopijà, privalome laikytis jos taisykliø.

- Vien tas, jog egzistuoja taisyklė, nereiðkia, kad ji teisinga, Koriba, - tarė Mvangė. - Að atsisakiau beveik visko tam, kad galėėiau ėia gyventi, tačiau neleisiu joms þaloti savæs kaþkokiø kvailø paproėiø vardan.

- Be mûsø tradicijø mes nebûtume kikuji, o tik Kenijos gyventojai - pastarieji gyvena visai kitame pasaulyje, - pabrėþiau.

- Tarp tradicijos ir stagnacijos yra skirtumas, Koriba, - pasakė ji. - Stengdamasis uþgniaupti bet koká skonio ar elgesio pakeitimà pirmosios vardan, tu suformuosi tik antràjà.

- Ji trumpam nutilo. - Að bûėiau buvusi gera bendruomenės narė.

- Tačiau niekam tikusi manamuki, - pasakiau. - Leopardas gali bûti sumanus medþiojas ir bebaimis þudikas, tačiau vis tiek nepritaps prie liùtø bûrio.

- Liùtai ir leopardai iðnyko pried daugelá metø, Koriba, - atsakė ji, - mes kalbame apie þmones, ne apie þvėris, tad visai nesvarbu, kiek taisykliø tu besukurtum ir tradicijø bepaskelbtum, remdamasis savais ástatymais, vis tiek nepriversi visø þmoniø galvoti, jausti ir elgtis vienodai.

- Jau atvyksta, - paskelbė Nkobė, kai Aprûpinimo Tarnybos laivas iðniro pro plonà debesø sluoksnà.

- Kvaheri, Nkobe, - tariu, iðtiesdamas ranká.

Ein skiniðkai nepaþinodami kviðtamei á mane, rankà ne teisingai italiam stebėi-

